

félelemnélkül

2022. március 16. —
május 22.

Legyél a hang,
ami az igazságért kiált!

A Blinken OSA Archívum a cenzúrázatlan beszéd, az önkénnyel szembeszálló, engedély nélkül kiadott és terjesztett szamizdat szövegek egyik legnagyobb gyűjteménye a világon. Az atomfizikus és emberi jogi aktivista, Andrej Szaharov születésének századik évfordulója, a szólásszabadság legfontosabb folyóirata, az *Index of Censorship* alapításának ötvenedik és a magyar demokratikus ellenzék folyóirata, a *Beszélő* első száma megjelenésének negyvenedik évfordulója alkalmából fontosnak tartottuk, hogy egy, a Freeszfe diákjaival és oktatóival közös programsorozat keretében emlékezzünk, emlékeztessünk és felhívjuk a figyelmet a félelem nélküli beszéd jelentőségére. A *Félelemnélkül* című kiállítás ennek a programsorozatnak a központi eseménye.

A Közép-európai Egyetem Budapestről történő száműzése — a gondolat-, szólás- és akadémiai szabadság erőszakos elnyomása — éppúgy szerepet játszott a kiállítás létrejöttében, mint az a példaértékű kiállítás, amit a Színház és Filmművészeti Egyetem hallgatói tanúsítottak a hatalom önkényével szemben.

• • •

A kiállítás alap gondolata kapcsolódik a francia filozófus, Michel Foucault utolsó előadásaihoz, amelyek az igazsággal, az igazság kimondásával, a szubjektum és az igazság viszonyával foglalkoztak. A félelem nélküli beszédet Foucault előadásai először a politika közegében tárgyalják, ahol a félelmén túllépő megszólaló a hatalom szemébe mondja az igazságot. A kiállítás központi témája is ez: azokat az antik, és velük párhuzamba állítva, azokat a huszadik századi kelet- és közép-európai példákat mutatjuk be, amelyek közel hozzák és érthetővé teszik azt a magatartást, amely lehetővé, sőt szükségessé teszi nyilvánosan kimondani az igazságot.

Az egyénnek először önmagával kell szembenéznie ahhoz, hogy szembenézhesen, szembeszálljon az őszinte beszédet megakadályozó hatalommal. Bár a félelem nélküli beszélő a köz, azaz mások érdekében szólal meg, ugyanakkor önbecsülése érdekében veszi ehhez a bátorságot. A világot, állítja Foucault, csak önmagunk jobbítása árán tehetjük jobbá. A magunkhoz való viszonyunk határozza meg, hogy kik vagyunk. Azért kell törekednünk az igazság megtalálására, hogy igaz emberként képesek legyünk félelem nélkül kimondani azt, aminek igazságában biztosak vagyunk. Az antikvitás görögjeit a nyilvánvaló belső tartás, meggyőző életvezetés tette hiteles igazmondóvá.

1984-ben *Az igazság bátorsága (Le courage de la vérité)* címmel tartotta Foucault élete utolsó előadásait a Collège de France-ban; ezek egyik központi témája az igazság kimondásához szükséges bátorság volt: a *parrhészia* Foucault szerint az igazság tudatának bátorsága a megnyilatkozóban, aki a következményekre való tekintet nélkül vállalja a meggyőződése szerint teljes igazság kimondását.

Az antik, görög–római példázatok mellett a kiállítás dokumentumainak többsége a Blinken OSA Archívum gazdag gyűjteményeiből származik. A kiállítás témájához, a félelem nélküli beszédhez igazodva, igyekeztünk minél több eredeti hanganyagot, eredeti nyelven — fordítások és összefoglalók segítségével — bemutatni.

A kiállítás hat fejezetre és egy fontos közjátékra tagolódik:

- ① A félelem nélküli beszéd problémája, fogalma és eredete
- ② A félelem nélkül beszélő bátorsága
- ③ (Intermezzo: Mi az igazság?)
- ④ Cenzúra, öncenzúra és a szamizdat
- ⑤ A félelem nélküli beszéd a titkosrendőrség nézőpontjából
- ⑥ A szólásszabadság, a félelem nélküli beszéd és a demokrácia feszültségeivel terhelt viszonya
- ⑦ Az igazsághoz való jog

Nem célunk a félelem nélküli beszéd romantizálása. Az a szándékunk, hogy bemutassuk a szólásszabadságban a demokráciára leselkedő súlyos veszélyeket; az összefüggést és ellentmondást a mindenkit megillető szabad véleménynyilvánítás és a demagógiának a demokráciát aláásó hatása között. Példáink között az ókor és a szovjet rendszerek mellett a jelen súlyos problémái is feltűnnek.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a kiállítás egy olyan pillanatban nyílik, amikor különösen nehéz — mert különösen nagy kockázatokat rejt — a félelem nélküli beszéd. A kiállítással emlékeztetni szeretnénk arra, hogy nincsen olyan helyzet, amelyben ne lenne mégis érdemes vállalni a veszélyt. Ha másért nem, legalább azért, hogy ne szégyent érezzünk a tükörbe nézve.

Figyelem:

Belépés védettségi igazolvány/app felmutatásával.

Az épületben maszk viselése és a távolságtartás kötelező.

• • •

A kiállítás része a Blinken OSA Archívum és a Freeszfe Egyesület közös, *félelemnélkül* programsorozatának.

További információk a *félelemnélkül* projektről és a kapcsolódó programokról:
<https://felelemnelkul.org/>

Blinken OSA Archívum
Centrális Galéria
1051 Budapest, Arany János utca 32.
kedd — vasárnap: 10:00 — 18:00

Kapcsolat:
Bertalan Nóra
bertalan@ceu.edu
+36 30 271 2709